

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
Факультет психології, соціальної роботи та спеціальної освіти
Кафедра психології особистості та соціальних практик

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з наукової роботи

Наталія ВІННІКОВА

«16 серпня» 2024 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
НАУКОВИЙ СЕМІНАР
З ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ**

для аспірантів

спеціальності 053 Психологія
освітнього рівня третього (освітньо-наукового)
освітньо-наукової програми «Психологія»

Київ – 2024

Розробники:

Поліщук Валерій Миколайович, доктор психологічних наук, професор, професор кафедри психології особистості та соціальних практик;

Сергеєнкова Оксана Павлівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології особистості та соціальних практик;

Викладачі:

Сергеєнкова Оксана Павлівна, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології особистості та соціальних практик;

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри психології особистості та соціальних практик

Протокол від 26.08.24 № 8
Завідувач кафедри _____ Оксана СЕРГЕЄНKOBA

Робочу програму погоджено з гарантом освітньо-наукової програми Психологія

«26» 08 2024 р.
Гарант освітньо-наукової програми _____ Оксана СЕРГЕЄНKOBA

Робочу програму перевірено

«26» 08 2024 р.
Завідувач аспірантури, докторантури _____ Ілона ТРИГУБ

Пролонговано:

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__20__ р., протокол № __
(підпис) (ПІБ)

На 20__/20__ н.р. _____ (_____), «__»__20__ р., протокол № __

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання					
	Денна			Заочна		
НАУКОВИЙ СЕМІНАР З ПЕДАГОГІЧНОЇ ТА ВІКОВОЇ ПСИХОЛОГІЇ						
Вид дисципліни	Вибіркова					
Мова викладання, навчання, оцінювання	Українська					
Загальний обсяг кредитів / годин	8 / 240, із них: МОДУЛЬ 1. Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Людина і суспільство» (теорія і практика): 2 / 60 МОДУЛЬ 2. Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Від народження – до кризи 13 років» (теорія і практика): 2 / 60 МОДУЛЬ 3. Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Від кризи 13 років – до вступу у дорослість» (теорія і практика): 2 / 60 МОДУЛЬ 4. Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Зрілість» – «Довгожителі» (теорія і практика) 2 / 60					
Рік навчання	2	3		2	3	
Семестр	4	5	6	4	5	6
Кількість змістових модулів з розподілом:	1	2	1	1	2	1
Обсяг кредитів	2	4	2	2	4	2
Обсяг годин, в тому числі:	60	120	60	60	120	60
Аудиторні	162	32	16	12	24	12
Модульний контроль	4	8	4	0	0	0
Самостійна робота	40	80	40	48	96	48
Самостійна робота	80	40	40	104	52	52
Модуль 1. Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Людина і суспільство» (теорія і практика)						
Рік навчання	2			2		
Семестр	4			4		
Обсяг кредитів	2			2		
Обсяг годин, в тому числі:	60			60		
Аудиторні	16			12		

Самостійна робота	40			48	
Модульний контроль	4			0	
Модуль 2. Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Від народження – до кризи 13 років» (теорія і практика)					
Рік навчання		3			3
Семестр		5			5
Обсяг кредитів		2			2
Обсяг годин, в тому числі:		60			60
Аудиторні		16			12
Самостійна робота		40			48
Модульний контроль		4			0
Модуль 3. Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Від кризи 13 років – до вступу у дорослість» (теорія і практика)					
Рік навчання		3			3
Семестр		5			5
Обсяг кредитів		2			2
Обсяг годин, в тому числі:		60			60
Аудиторні		16			12
Самостійна робота		40			48
Модульний контроль		4			0
Модуль 4. Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Зрілість» – «Довгожителі» (теорія і практика)					
Рік навчання		3			3
Семестр		6			6
Обсяг кредитів		2			2
Обсяг годин, в тому числі:		60			60
Аудиторні		16			12
Самостійна робота		40			48
Модульний контроль		4			0

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Примітка (рекомендація) 1: зміст мети та завдань навчальної дисципліни і, відповідно, робочої програми розглядається у контексті порівняння мирного повсякдення та континентальної війни, розв'язаної Російською Федерацією проти України.

Мета:

1. розуміння та усвідомлення аспірантами соціальної значущості системних знань 1) про динаміку вікового розвитку особистості для успішного професійного становлення психолога та 2) взаємна соціальна настанова в обох суб'єктів навчання і виховання (науково-педагогічного працівника і аспіранта)

на реалізацію в професійній (науково-педагогічного працівника) і навчально-професійній діяльності (аспіранта) пізнавального принципу «пріоритетність вікового диференційованого підходу в пізнанні особистості».

2. Поточне (процесуальне) та підсумкове (по завершенню навчання у 2023 році) виокремлення розробником навчальної програми, або науково-педагогічним працівником, у аспірантів основних сприятливих і несприятливих пізнавальних тенденцій у розумінні та засвоєнні пізнавальних пріоритетів структурно-функціонального змісту навчального курсу з перспективою наступного вдосконалення його наявної логістики та методики викладання.

Завдання:

1. Засвоїти базові компетентнісні виміри професії психолога через знання вікових та індивідуальних особливостей особистості (базова термінологія начального предмета, класифікаційна система пізнавальних принципів, класифікаційна система дослідницьких методів та особливості їхнього практичного впровадження).

2. Впроваджувати концептуальні парадигми про розвиток особистості (Л. Виготський, І. Бех, Т. Зелінська, В. Поліщук, Е. Помиткін, Л. Просандєєва, В. Рибалка Т. Титаренко та ін.) у повсякденну практику професійної діяльності.

3. Вдосконалити використання основних навчально-виховних (диференційований підхід), дослідницьких (зіставлення, пояснювальна, біографічна) та методичних стратегій (психологічний інструментарій) для забезпечення оптимального функціонування особистості з активною життєвою позицією.

4. Формулювати актуальну психологічну проблематику, яка потребує оперативного та перспективного психологічного супроводу, використання історико-психологічного і історико-педагогічного досвіду для методологічної та практичної основи щодо розроблення ефективного психологічного супроводження функціонування особистості.

5. Навчитися розробляти структурні та структурно-функціональні моделі життєвих явищ для конкретної особистості на основі їхнього зіставлення з життєвими віковими стадіями особистості, а також методичні вказівки, розвивальні програми у пізнавальному руслі можливих вікових змін (кількісних, якісних, ситуативних) психологічного віку.

6. Визначити типові закономірності розвитку пізнавальних процесів (сенсорних, когнітивних), емоційно-вольової сфери, індивідуально-типологічних особливостей та комплекс методів дослідження для конструювання власного наукового пошуку як необхідної складової повсякденної професійної діяльності.

7. Формулювати логістику вікових новоутворень із їхнім наступним порівняльним аналізом та відповідними тематичними узагальненнями, поточні і перспективні соціальні запити на знання «психологічного супроводу функціонування особистості» в нинішніх сприятливих і несприятливих соціальних навчально-виховних реаліях в умовах соціальних викликів і загроз.

Примітка 2. Пізнавальний аспект означених завдань – це «Психологія розвитку» людини.

3. У результаті вивчення навчальної дисципліни відповідно до освітньо-наукової програми 053 Психологія формуються загальні та фахові компетентності:

Програмні компетентності	Код	Значення компетентності
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 2	Здатність до розуміння сучасної методології освіти; застосування методів наукового пізнання; проведення науково-дослідної діяльності; розробка й упровадження дослідницьких проектів; методологічно та технологічно грамотне здійснення наукового дослідження, інтерпретація його результатів; ефективне висвітлення, поширення знань щодо наукових досліджень та інновацій, використання положень нормативно-правової бази сфери вищої освіти та дотримання норм наукової етики під час дослідницької діяльності
Фахові компетентності (ФК)	ФК 1	Здатність до аналізу інформації з різних джерел, використання бібліотек (традиційних і електронних); професійне володіння основними методами, способами і засобами набуття, зберігання, обробки інформації; ефективне використання мультимедійних технологій, програмного забезпечення для виконання науково-дослідних завдань у сфері психології.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 2	Здатність виявляти та формувати нові ідеї й актуальні наукові проблеми, здійснювати проектування наукової роботи, визначити проблематику, гіпотезу, мету, завдання, дослідження, скласти робочий план теоретичного та експериментального психологічного дослідження, презентувати в усній і письмовій формах перед фаховою й нефаховою аудиторією результати власної дослідницької діяльності.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 3	Здатність до побудови алгоритму наукового психологічного дослідження, використання методологічних і етичних принципів наукового дослідження, здійснення психологічної діагностики у відповідності до методологічних і методичних вимог, організації та проведення психологічного спостереження і експерименту, використання теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження
Програмні компетентності	Код	Значення компетентності

Загальні компетентності (ЗК)	ЗК 2	Здатність до розуміння сучасної методології освіти; застосування методів наукового пізнання; проведення науково-дослідної діяльності; розробка й упровадження дослідницьких проєктів; методологічно та технологічно грамотне здійснення наукового дослідження, інтерпретація його результатів; ефективне висвітлення, поширення знань щодо наукових досліджень та інновацій, використання положень нормативно-правової бази сфери вищої освіти та дотримання норм наукової етики під час дослідницької діяльності
Фахові компетентності (ФК)	ФК 1	Здатність до аналізу інформації з різних джерел, використання бібліотек (традиційних і електронних); професійне володіння основними методами, способами і засобами набуття, зберігання, обробки інформації; ефективне використання мультимедійних технологій, програмного забезпечення для виконання науково-дослідних завдань у сфері психології.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 2	Здатність виявляти та формувати нові ідеї й актуальні наукові проблеми, здійснювати проектування наукової роботи, визначити проблематику, гіпотезу, мету, завдання, дослідження, скласти робочий план теоретичного та експериментального психологічного дослідження, презентувати в усній і письмовій формах перед фаховою й нефаховою аудиторією результати власної дослідницької діяльності.
Фахові компетентності (ФК)	ФК 3	Здатність до побудови алгоритму наукового психологічного дослідження, використання методологічних і етичних принципів наукового дослідження, здійснення психологічної діагностики у відповідності до методологічних і методичних вимог, організації та проведення психологічного спостереження і експерименту, використання теоретичних та емпіричних методів наукового дослідження

Результати навчання за дисципліною

Компетентність	Результати учіння
Використовувати теоретико-методологічні основи «психології розвитку» як науки і навчальної дисципліни для професійного становлення	Осмыслити різноаспектний функціональний зміст 1) вихідних базових категорій (формулювання, причинно-наслідкові зв'язки тощо), 2) пізнавальних принципів із наступною побудовою їхньої ієрархічної тематичної структурно-функціональної моделі, 3) методів дослідження (створення тематичних класифікаційних систем), 4) теоретичних і прикладних завдань (ієрархічна систематизація

Компетентність	Результати учіння
	<p>пояснювальних характеристик)</p> <p>Організовувати та впроваджувати дослідницькі процедури з допомогою методів «психології розвитку» з наступними необхідними висновками і методичними рекомендаціями</p>
<p>Виокремлювати актуальну проблематику сучасної «психології розвитку»</p>	<p>Розробляти в руслі досягнень світової психологічної науки, генетики, соціології тощо перспективні наукові уявлення про психологію розвитку особистості, актуальність яких для майбутнього дослідника зумовлена потенційним конструюванням власного концептуального підходу при виконанні дисертаційної роботи</p> <p>Скласти глосарій (з домінуванням навчально-методичних і наукових першоджерел за останні п'ять календарних років – з 2018 р.)</p>
<p>Знати феноменологію поняття «розвиток»</p> <p>Систематизувати основні психологічні новоутворення у життєвому шляху особистості</p>	<p>Структурувати функціональний зміст ознак, чинників, причин нерівномірності психічного розвитку</p> <p>Розробляти адресні методичні рекомендації для розвитку психічних структур (уваги, пам'яті, мислення, здібностей тощо)</p> <p>Володіти технологіями розвивального навчання</p> <p>Структурувати інформацію про динаміку основних психологічних новоутворень на основі їхнього зіставлення з віковими стадіями життєвого шляху особистості</p> <p>Розробляти оглядові гендерні психологічні характеристики вікових стабільних і перехідних періодів</p> <p>Встановити динаміку симптомокомплексів вікових нормативних і ненормативних криз</p>
<p>Визначати закономірності навчально-виховного впливу</p>	<p>Встановити психологічний зміст закономірностей навчально-виховного впливу на особистість через їх зіставлення з віковими стадіями життєвого шляху</p> <p>Формулювати поточні і перспективні соціальні запити на знання з «психології розвитку» для становлення особистості в нинішніх соціальних навчально-виховних реаліях в умовах соціальних викликів і загроз</p>

Компетентність	Результати учіння
Розробляти логістику професійного самовдосконалення	Наповнювати функціональним змістом поняття «психологічна готовність» у руслі підготовки суб'єктів вищої школи до інтенсивної науково-педагогічної та навчальної професійної діяльності
	Конструювати аналітичні розвивальні програми для професійного самовдосконалення
	Створювати для суб'єктів навчання комплекс тематичних методичних рекомендацій з конкретизацією способів їхнього практичного впровадження, формулювання висновків і пропозицій для оптимізації розвивальної взаємодії в різних соціальних системах

Програмні результати навчання:

Код	Значення програмного результату
ПРН 2	Здатність до застосування методів наукового пізнання, проведення науково-дослідної діяльності, розробки та впровадження дослідницьких проектів, здійснення наукового дослідження та інтерпретація його результатів, ефективного висвітлення, поширення знань щодо наукових досліджень.
ПРН 6	Здатність реалізовувати професійну та науково-дослідну діяльність на основі знань про сучасні технології психологічних послуг.
ПРН 7	Здатність знаходити та аналізувати інформацію з різних джерел; здійснювати комунікаційну взаємодію за допомогою соціальних мереж; використовувати прийоми створення, збереження, накопичення та інтерпретації даних з використанням сучасних інформаційних та комунікаційних технологій; працювати з науковою інформацією зі спеціальних літературних джерел та мережі Інтернет.
ПРН 9	Здатність виявляти та формувати нові ідеї та актуальні наукові проблеми, здійснювати проектування наукової роботи, визначити проблематику, гіпотезу, мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, скласти робочий план теоретичного та експериментального дослідження.
ПРН 10	Здатність вибудовувати алгоритм наукового дослідження у сфері психології, використовувати методологічні принципи наукового дослідження, організувати та проводити спостереження і експеримент, використовувати теоретичні та емпіричні методи наукового дослідження, визначити порядок проведення дослідження і його етапи.

4. Структура навчальної дисципліни

4.1. Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усьо годин	Розподіл годин між видами робіт
------------------------------	------------	---------------------------------

		Аудиторна:		Самостійна
		Лекції	Семинари	
Змістовий модуль 1 Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Людина і суспільство» (теорія і практика)				
Тема 1. Особистість як суб'єкт взаємодії з навколишнім світом	18		6	12
Тема 2. Галузеві зв'язки педагогічної та вікової психології	18		6	12
Тема 3. Життєвий шлях людини і досягнення життєвого успіху	20		4	16
Модульна робота	4			
Разом	60		16	40
Змістовий модуль 2 Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Від народження – до кризи 13 років» (теорія і практика)				
Тема 1. Дошкільний вік у життєвому шляху вікового кризового розвитку людини	18		6	12
Тема 2. Молодший шкільний вік як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини	18		6	12
Тема 3. Вікові нормативні і ненормативні кризи у дошкільному та молодшому шкільному вікових періодах	20		4	16
Модульна робота	4			
Разом	60		16	40
Змістовий модуль 3 Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Від кризи 13 років – до вступу у дорослість» (теорія і практика)				
Тема 1. Підлітковий вік у життєвому шляху вікового кризового розвитку людини	18		6	12
Тема 2. Юнацький вік як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини	18		6	12
Тема 3. Вікові нормативні і ненормативні кризи у підлітковому та юнацькому вікових періодах	20		4	16
Модульна робота	4			
Разом	60		16	40
Змістовий модуль 4 Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Зрілість» – «Довгожителі» (теорія і практика)				

Тема 1. Зрілість як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини	14		4	10
Тема 2. Похилий вік як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини	14		4	10
Тема 3. Старість як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини	14		4	10
Тема 4. «Довгожителі» як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини	14		4	10
Модульна робота	4			
Разом	60		16	40
Модульна робота	16			
Усього	240		64	160

4.2. Тематичний план для заочної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт		
		Аудиторна:		Самостійна
		Лекції	Семінари	
Змістовий модуль 1				
Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Людина і суспільство» (теорія і практика)				
Тема 1. Особистість як суб'єкт взаємодії з навколишнім світом	20		4	16
Тема 2. Галузеві зв'язки педагогічної та вікової психології	20		4	16
Тема 3. Життєвий шлях людини і досягнення життєвого успіху	20		4	16
Разом	60		12	48
Змістовий модуль 2				
Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Від народження – до кризи 13 років» (теорія і практика)				
Тема 1. Дошкільний вік у життєвому шляху вікового кризового розвитку людини	20		4	16
Тема 2. Молодший шкільний вік як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини	20		4	16
Тема 3. Вікові нормативні і ненормативні кризи у дошкільному та молодшому шкільному вікових періодах	20		4	16
Разом	60		12	48

Змістовий модуль 3				
Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Від кризи 13 років – до вступу у дорослість» (теорія і практика)				
Тема 1. Підлітковий вік у життєвому шляху вікового кризового розвитку людини	20		4	16
Тема 2. Юнацький вік як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини	20		4	16
Тема 3. Вікові нормативні і ненормативні кризи у підлітковому та юнацькому вікових періодах	20		4	16
<i>Разом</i>	<i>60</i>		<i>12</i>	<i>48</i>
Змістовий модуль 4				
Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Зрілість» – «Довгожителі» (теорія і практика)				
Тема 1. Зрілість як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини	16		4	12
Тема 2. Похилий вік як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини	16		4	12
Тема 3. Старість як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини	14		2	12
Тема 4. «Довгожителі» як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини	14		2	12
<i>Разом</i>	<i>60</i>		<i>12</i>	<i>48</i>
Усього	240		48	192

5. Програма навчальної дисципліни

5.1. Програма навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання

Змістовий модуль 1

Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Людина і суспільство» (теорія і практика).

Семінар 1–2. Особистість як суб'єкт взаємодії з навколишнім світом.

Пошукові пізнавальні орієнтири вікової психології. Пошукові пізнавальні орієнтири педагогічної психології. 3. Пізнавальні принципи психологічної науки і віковий розвиток людини.

Основні поняття теми вікова психологія, вікова періодизація, віковий розвиток, віковий кризовий розвиток, людина, мета, методологема, особистість, пізнавальні принципи, педагогічна психологія, психічний розвиток.

Семінар 3–4. Галузеві зв'язки педагогічної та вікової психології:

Галузеві зв'язки вікової психології у системі психологічного супроводу.

Галузеві зв'язки педагогічної психології у системі психологічного супроводу.

Історія психології як інформаційна основа вікової та педагогічної психології.

Дослідницький інструментарій педагогічної та вікової психології. Дослідницькі

стратегії у педагогічній та віковій психології як методологеми прогнозованого психологічного супроводу.

Основні поняття теми: *активність, аналіз, відображення, галузеві зв'язки, генеза, генетика, домінанта, дослідження, дослідницький інструментарій, еволюція, експериментальна психологія, історія психології, конструкт, поведінка, психогенетика, соціальне середовище.*

Семінар 5–6. Життєвий шлях людини і досягнення життєвого успіху:

Психічний розвиток людини: авторські наукові уявлення (структурно-функціональний зміст). Феноменологія психологічного супроводу природи психічного людини (психічні стани; сенсорна сфера; когнітивна сфера; емоційно-вольова сфера); індивідуальна типологія). Вікові періодизації життєвого шляху людини (авторські наукові уявлення) і організація психологічного супроводу життєвого шляху людини. Феноменологія вікового кризового розвитку (авторські наукові уявлення) і організація психологічного супроводу життєвого шляху людини.

Основні поняття теми *конструкт, літичний період, поведінка, психологічний супровід, структурно-функціональна модель, життєвий план, життєвий шлях.*

Примітка: тематика семінарів передбачає врахування наукових інтересів здобувачів у пізнавальному руслі загальної пошукової спрямованості.

Література основна: 1; 2; 4

Література додаткова: 1; 5; 6

Інформаційні ресурси: всі

Змістовий модуль 2

Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Від народження – до кризи 13 років» (теорія і практика):

Семінар 7–8. Дошкільний вік у життєвому шляху вікового кризового розвитку людини:

Основні лінії вікового психічного розвитку у 1) періоді немовляти та ранньому віці; 2) періоді «друге дитинство»: структурно-функціональне моделювання. Базові суперечності у дошкільному віці (структурно-функціональне моделювання).

Основні поняття теми *дошкільний вік, основні лінії психічного розвитку у дошкільному віці (новоутворення, соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, суперечності), закони психічного розвитку.*

Семінар 9–10. Молодший шкільний вік як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини:

Структурно-функціональне моделювання: соціальна ситуація розвитку; провідна діяльність; базові новоутворення; базові суперечності.

Основні поняття теми *аутизм, акселерація, акцентуація, вища нервова діяльність, молодший шкільний вік, основні лінії психічного розвитку у молодшому шкільному віці.*

Семінар 11–12. Вікові нормативні і ненормативні кризи у дошкільному та молодшому шкільному вікових періодах.

Структурно-функціональне моделювання: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, базові новоутворення, базові суперечності.

Основні поняття теми *нормативна криза, ненормативна криза, основні лінії психічного розвитку «допідліткового віку», перехідний період (кризовий період), симптоматика, синдром.*

Примітка: тематика семінарів передбачає врахування наукових інтересів здобувачів у пізнавальному руслі загальної пошукової спрямованості.

Література основна: 1–4

Література додаткова: 2–6

Інформаційні ресурси: всі

Змістовий модуль 3

Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Від кризи 13 років – до вступу у дорослість» (теорія і практика):

Семінар 13–14. Підлітковий вік як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини:

Структурно-функціональне моделювання: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, базові новоутворення, базові суперечності.

Основні поняття теми *акселерація, акцентуація, новоутворення, основні лінії психічного розвитку у підлітковому віці підлітковий вік, провідна діяльність, пубертат.*

Семінар 15–16. Юність як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини:

Структурно-функціональне моделювання: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, базові новоутворення, базові суперечності.

Основні поняття теми *аутизм, вища нервова діяльність, закони психічного розвитку, основні лінії психічного розвитку у юнацькому віці, юнацький вік.*

Семінар 17–18. Вікові нормативні і ненормативні кризи у підлітковому та юнацькому вікових періодах.

Структурно-функціональне моделювання: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, базові новоутворення, базові суперечності.

Основні поняття теми *нормативна криза, ненормативна криза, основні лінії психічного розвитку на переходах «молодший шкільний вік – підлітковий вік – юнацький вік», перехідний період (кризовий період), симптом, синдром.*

Примітка: тематика семінарів передбачає врахування наукових інтересів здобувачів у пізнавальному руслі загальної пошукової спрямованості.

Література основна: 1–4

Література додаткова: 1–5

Інформаційні ресурси: всі

Змістовий модуль 4

Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Зрілість – Довгожителі» (теорія і практика):

Семінар 19–20. Зрілість як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини:

Структурно-функціональне моделювання: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, базові новоутворення, базові суперечності.

Основні поняття теми *біологічний вік, біоритм, зрілий вік, кристалізований інтелект, основні лінії психічного розвитку у зрілості, тау-тип, якість життя.*

Семінар 21–22. Похилий вік як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини:

Структурно-функціональне моделювання: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, базові новоутворення, базові суперечності.

Основні поняття теми: *гетеротопність, інволюція, життєвий успіх, основні лінії психічного розвитку у похилому віці, похилий вік, психологічний вік, психологічний час, стохастика.*

Семінар 23–24. Старість як життєвий феномен вікового кризового розвитку людини:

Структурно-функціональне моделювання: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, базові новоутворення, базові суперечності.

Основні поняття теми: *геронтопсихологія, генеративність, геронтогенез, кристалізований інтелект, основні лінії психічного розвитку у старості, якість життя.*

Семінар 25–26. «Довгожителі» як феномен вікового кризового розвитку людини:

Структурно-функціональне моделювання: соціальна ситуація розвитку, провідна діяльність, базові новоутворення, базові суперечності.

Основні поняття теми: *довгожитель, інволюція, життєвий успіх, основні лінії психічного розвитку у довгожителів, ремінісценція.*

Примітка: тематика семінарів передбачає врахування наукових інтересів здобувачів у пізнавальному руслі загальної пошукової спрямованості.

Література основна: 2; 4

Література додаткова: 3–6

Інформаційні ресурси: всі

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів денної форми навчання

Вид діяльності аспіранта	Максимальна кількість	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування семінарських занять	1	8	8	8	8	8	8	8	8
Робота на семінарському занятті	10	8	80	8	80	8	80	8	80
Виконання	5	3	15	3	15	3	15	3	15

завдань для самостійної роботи									
Модульний контроль	25	2	50	2	50	2	50	2	50
Максимальна кількість балів за модуль			153		153		153		153
Максимальний бал	612								
Коефіцієнт	612:100=6,12								
Загальна кількість балів – 100									

6.2. Система оцінювання навчальних досягнень аспірантів заочної форми навчання

Вид діяльності аспіранта	Максимальна кількість балів за	Модуль 1.		Модуль 2.		Модуль 3.		Модуль 4.	
		Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів	Кількість одиниць	Максимальна кількість балів
Відвідування семінарських занять	1	6	6	6	6	6	6	6	6
Робота на семінарському занятті	10	6	60	6	60	6	60	6	60
Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15	3	15	3	15
Максимальна кількість балів за модуль			81		81		81		81
Максимальний бал	324								
Коефіцієнт	324:100=3,24								
Загальна кількість балів – 100									

Завдання для самостійної роботи аспірантів денної і заочної форм навчання

Змістовий модуль 1

Психологічний супровід життєвого людини: «Людина і суспільство» (теорія і практика)

Проблема 1: соціальне функціональне призначення і базові категорії вікової психології

Завдання: Здійснити категоріальний аналіз вихідного понятійного апарату педагогічної та вікової психології

Пропоновані способи виконання: *текстовий виклад, таблиця.*

Проблема 2. Завдання педагогічної та вікової психології у контексті вікового кризового розвитку людини

Завдання: *на прикладі 2–3 завдань продемонструвати їхню теоретико-практичну значущість для повсякденної професійної діяльності психолога-дослідника*

Пропоновані способи виконання завдання: *текстовий виклад, таблиця*

Проблема 3. Науковий доробок українських та західноєвропейських учених у педагогічну та вікову психологію

Завдання: *створити тематичний глосарій за період 2000–2020 років.*

Пропоновані способи виконання завдання: *текстовий виклад, таблиця.*

Змістовий модуль 2

Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Від народження – до кризи 13 років» (теорія і практика)

Проблема 1. Взаємозв'язок психічного розвитку і навчання

Завдання: *розробити структурно-функціональну модель розвивального навчання для будь-якого вікового періоду життя людини (дошкільний вік, молодший шкільний вік).*

Пропоновані способи виконання завдання: *текстовий виклад, таблиця.*

Проблема 2. Наукові авторські уявлення українських та західноєвропейських про вікову стадійність людського життя

Завдання: *систематизувати наукові авторські уявлення про вікову стадійність людського життя людини (дошкільний вік, молодший шкільний вік).*

Пропоновані способи виконання завдання: *текстовий виклад, таблиця.*

Проблема 3. Науковий доробок західноєвропейських учених у педагогічну та вікову психологію про віковий кризовий розвиток людини (дошкільний вік, молодший шкільний вік).

Завдання: *розробити тематичний глосарій за період 2000–2020 років.*

Пропоновані способи виконання завдання: *текстовий виклад, таблиця.*

Змістовий модуль 3

Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Від кризи 13 років – до ступу у дорослість»» (теорія і практика)

Проблема 1. Взаємозв'язок психічного розвитку і навчання

Завдання: *розробити структурно-функціональну модель розвивального навчання для будь-якого вікового періоду життя людини (підлітковий вік,*

юнацький вік).

Пропоновані способи виконання завдання: текстовий виклад, таблиця.

Проблема 2. Наукові авторські уявлення про вікову стадійність людського життя людини (підлітковий вік, юнацький вік).

Завдання: систематизувати наукові авторські уявлення про вікову стадійність людського життя

Пропоновані способи виконання завдання: текстовий виклад, таблиця.

Проблема 3. Науковий доробок українських та західноєвропейських учених у педагогічну та вікову психологію про віковий кризовий розвиток людини (підлітковий вік, юнацький вік).

Завдання: розробити тематичний глосарій за період 2000–2020 років.

Пропоновані способи виконання завдання: текстовий виклад, таблиця

Змістовий модуль 4

Психологічний супровід життєвого шляху людини: «Зрілий вік – Довгожителі» (теорія і практика)

Проблема 1. Віковий кризовий розвиток у зрілому та похилому віці.

Завдання: Розробити комплекс гіпотез про розвиток базової симптоматики вікових нормативних і ненормативних криз у зрілому та похилому віці.

Пропоновані способи виконання завдання: текстовий виклад, таблиця

Проблема 2. Люди похилого віку і система європейської безпеки.

Завдання: розробити мініпроект «Якість життя людей похилого віку» згідно з вимогами до грантових пропозицій.

Пропоновані способи виконання завдання: текстовий виклад, таблиця

Проблема 3. Науковий доробок українських та західноєвропейських учених у педагогічну та вікову психологію.

Завдання: розробити тематичний глосарій за період 2000–2020 років.

Пропоновані способи виконання завдання: текстовий виклад, таблиця.

6.3. Критерії оцінювання самостійної роботи

Кількість балів за роботу під час виконання самостійної роботи залежить від дотримання таких критеріїв:

Кількість балів	Критерії оцінювання
4-5	представлений матеріал повністю або на достатньому рівні розкриває тему, містить додаткові інформативні відомості або пояснення, оформлено за вимогами
2-3	є неточності у викладенні матеріалу, відсутня логічна послідовність, існують недоліки у оформленні
0-1	робота не відповідає вимогам, виконана за іншою темою; матеріал представлено частково, допущені фактичні помилки в змісті роботи

6.4. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за стобальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 Балів	«Відмінно» – високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 Балів	«Дуже добре» – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 Балів	«Добре» – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 Балів	«Задовільно» – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 Балів	«Достатньо» – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FХ	35-59 Балів	«Незадовільно з можливістю повторного складання» – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 Балів	«Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням» - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Рекомендовані джерела

Основна література:

1. Пісоцький В.П., Горянська А.М. Психічний розвиток та формування особистості в онтогенезі. К.: КНТ, 2019. 148 с.
2. Поліщук В. М. Віковий кризовий розвиток людини: від народження до дорослості, Суми : Університетська книга, 2020. 452 с.
3. Рибалка В. В. Теорії особистості у вітчизняній психології та педагогіці / Валентин Васильович Рибалка. К.: АПН України, Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих ; Одеса : Бакаєв Вадим Вікторович, 2009. 575 с.
4. Polishchuk V. Crisis behavioural symptoms set in person's age development / Polishchuk V. // International Journal of Education and Science. Vol. 2, No 2. 2019. С. 51.

Додаткова література:

1. Вікова та педагогічна психологія / [Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. та ін.]. К. : Просвіта, 2015. 416 с.
2. Ніколенко Ю.П. Клінічна психологія. К. : ЦУЛ, 2019. 369 с.
3. Поліщук В.М. «Актуальна наукова проблематика» як пізнавальний феномен. *Актуальні проблеми практичної психології* : Збірник статей VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (Глухів, 20-21 лютого 2020 року) / Міністерство освіти і науки України, ГНПУ ім. О. Довженка [та ін.]; [ред. кол.: В. М. Поліщук, О.П. Сергеєнкова, В. М. Чернобровкін, Л.М.Коробка, Н.М. Ільїна]; відп. ред. Н. М. Ільїна. Глухів : РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2020. С. 121–127.
4. Психологія сім'ї / [Поліщук В. М., Ільїна Н. М., Поліщук С. А., Мисник С. О. та ін.] ; за заг. ред. В. М. Поліщука. [2-е вид., доповн.]. Суми: Університетська книга, 2020. С. 5–52, 273–274.
5. Ellis A. Discomfort anxiety: a new cognitive behavioral construct (part 2). *Journal of Rational Emotive & Cognitive Behaviour Therapy*, Vol. 21, Nos. 3/4, 2003. P. 193–202.

Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека психології: [Електронний ресурс]. Режим доступу до сайту: http://gumer.info/bibliotek_Buks/Psixot/Index.php.